

Guds fördoldhet - Varför visar han sig inte?

Essä inom Fundamentalteologi, Newmaninstitutet, HT21

Inom fundamentalteologin har vi gått igenom hur Gud uppenbarar sig i världen, bland annat i form av den allmänna och särskilda uppenbarelsen. Det jag vill ta upp i denna essä är varför inte alla människor ser denna uppenbarelse. Om nu Gud vill uppenbara sig för oss, det vill säga göra sig känd, varför gör han det inte tydligare? Om Gud vill att alla människor ska komma till insikt om sanningen (1 Tim 2:4), varför visar han sig inte?

Visserligen kan Gud inte uppenbara sig direkt. När Mose fick se Gud skylde Gud honom så att han endast såg honom på ryggen. "Mitt ansikte kan du inte få se, ty ingen människa kan se mig och leva" (2 Mos 33:20). Det är ett antropomorft språkbruk om Gud, Gud har ju ingen "rygg", men det fångar ändå insikten om att Gud, som är den helige och upphöjde kan vi människor inte möta "ansikte mot ansikte". Gud kan bara visa sig indirekt.

Den allmänna uppenbarelsen innebär att vi kan finna spår av Gud och hans handlande i världen, men även personliga erfarenheter hos människor som gör dem medvetna om en gudomlig närvaro räknas dit. Den allmänna uppenbarelsen är tillgänglig för alla, men den särskilda syftar på när Gud ger sig till känna vid särskilda tillfällen.¹

Min frågeställning då är varför Gud, även om han inte kan visa sig direkt, ändå inte uppenbarar sig tillräckligt tydligt så att alla blir övertygade om att han finns. I Ulf Jonssons bok *Med tanke på tron* nämner han tre olika lösningar som olika författare har föreslagit.² Den första utgår från den fundamentala olikheten mellan skaparen och det skapade, det andra att Gud skulle ha skäl för sin tystnad som vi inte känner till och att det är bättre för oss att vi inte får vetskap om dessa skäl. Det tredje handlar om att Gud döljer sig för att bevara vår frihet som människor.

Förutom *Med tanke på tron*, utgår jag från Michael C. Reas bok *The Hiddenness of God*. Rea argumenterar första och främst utifrån det första av de tre lösningsförslagen.

Schellenbergs argument

Utgångspunkten för Michael Rea är J.L. Schellenbergs sju punkter där han argumenterar för att Gud inte kan finnas eftersom han inte visar sig (vilket han borde ha gjort om han är en kärleksfull Gud). Det handlar alltså om ett argument från icke-tron, om Gud hade funnits hade alla trott på honom. Eftersom inte alla tror på Gud kan han därmed inte finnas.

¹ Med tanke på tron, s 254

² Med tanke på tron, s 265 ff

I början av sin bok tar Rea upp de sju punkter som Schellenberg bygger sitt argument på³:

1. If a perfectly loving God exists, then there is a God who is always open to personal relationship with any finite person.
2. If there is a God who is always open to personal relationship with any finite person, then no finite person is ever nonresistantly in a state of nonbelief in a relation to the proposition that God exists.
3. If a perfectly loving God exists, then no finite person is ever nonresistantly in a state of nonbelief in relation to the proposition that God exists. (from 1 and 2).
4. Some finite persons are or have been nonresistantly in a state of nonbelief in relation to the proposition that God exists.
5. No perfectly loving God exists (from 3 and 4).
6. If no perfect loving God exists, then God does not exist.
7. God does not exist (from 5 and 6).

För att kort sammanfatta Schellenbergs argument: om Gud älskar oss vill han också ha en relation med oss och att vi ska tro på honom. Därför borde det inte finnas några icke-troende om de inte gjort motstånd mot Gud. Eftersom det finns de som inte tror utan att de gjort motstånd mot Gud (nonresistant nonbelief) så finns inte Gud.

[Michael C. Reas svar](#)

Michael Reas svarar i två steg. Det första går ut på att är Gud så annorlunda, så mycket större än oss att vi knappast kan formulera hur Gud skulle närma sig oss människor. Guds tankar är nämligen inte människors tankar, och våra antaganden om hur Guds kärlek visar sig är just antaganden. Problemet med Guds fördoldhet handlar om svikna förhoppningar (violated expectations)⁴ och Rea undersöker vad vi egentligen har för grund för dessa förhoppningar.

Gud är personlig men också transcendent, dvs. skild från skapelsen (kap 4) och vi måste förstå Guds kärlek i ljuset av hans transcendens. Gud står långt över oss människor och jämförelser mellan Guds kärlek och en förälders kärlek till sitt barn är i bästa fall en bristfällig analogi. Även om våra förhoppningar på Gud blir svikna innebär inte det att Gud inte skulle vara god.

³ The Hiddenness of God, s 21-22

⁴ The Hiddenness of God, s 25

Guds godhet och kärlek är långt bortom vad vi kan föreställa oss. Att Gud är transcendent innebär att han står utanför vårt universum, han är inte begränsad till rummet och tiden och det är inte givet att en perfekt älskande Gud med nödvändighet måste älska oss på ett sådant sätt som vi förväntar oss.

Ett problem, som Rea själv tar upp, är att bibeln är full av liknelser eller analogier mellan Guds kärlek och jordisk kärlek, till exempel en far som älskar sitt barn eller en man som älskar en kvinna. Ska dessa liknelser inte betyda något alls? Ger de oss ingen information om hur Gud är och handlar, eftersom han är den totalt annorlunda?

Å andra sidan, som Rea skriver⁵, så finns det många berättelser i bibeln om Gud där han inte visar sig så kärleksfull. Han befäller att folkmord ska genomföras, han låter Job bli utsatt för plågor och han låter Israel plundras av fiendefolk.

Jag menar att Rea här lite lättvindigt tar sig runt de bibliska analogierna av Guds kärlek. De försvinner inte på grund av ovannämnda exemplen på Guds handlande i Gamla testamentet som sätter frågetecken kring en kärleksfull Gud. Vi hittar kanske exempel i bibeln där vi inte förstår Guds handlande men de betyder inte att bilder och analogier på Guds kärlek är obegripliga för oss.

Det andra steget i Reas svar är att varje människa som har ett begrepp om Gud och söker honom har också möjlighet att få en meningsfull relation med Gud. Problemet med Guds fördoldhet handlar ofta om att människor förväntar sig en direkt förnimmelse av Gud, men Rea menar att det finns många som har meningsfull erfarenhet av Gud i bön och gudstjänst utan att de erfar övernaturliga förnimmelser.

Finner alla Gud som söker honom? Rea menar det. Att söka efter något är en avsiktlig handling, man söker bara om man har en intention att finna det, eller åtminstone försöka finna det (kap 9). Och detta i sin tur innebär också att man har någon slags idé om vad det är man söker. Att söka Gud är att ta steg i en riktning som man själv tror leder till att man finner Gud, eller att man helt enkelt önskar finna Gud, och att *försöka* söka efter Gud räknas som att söka honom. Ja, Rea menar till och med att man kan ha en relation med Gud utan att ens vara medveten om att han finns; genom att älska det goda älskar man också Gud.

Kritik av Michael Rea

Rea har en poäng när han talar om problemet med Guds fördoldhet som *svikna förhoppningar*: vi kan inte i förväg kan "bestämma" hur Gud ska visa sig för oss och sen anse att han är fördold bara för att han inte motsvarade våra förväntningar.

⁵ The Hiddenness of God, s 87

Men Rea lägger "skulden" på Guds fördoldhet helt och hållet hos oss människor. I grund och botten accepterar han Schellenbergs argument, till skillnad från Schellenberg menar han bara att vi står för långt under Guds nivå för att kunna förstå hans kärlek. Men tänk om Gud själv väljer att dölja sig för oss? Ingenstans hittar jag att Rea resonerar kring den tanken.

Guds fördoldhet för frihetens skull

Om Rea ansåg att Schellenberg misstog sig när han utgår från att vi kognitivt borde förstå hur Gud ska visa sin kärlek för oss, menar jag att problemet med Schellenbergs argument främst är att han inte beaktar att äkta kärlek förutsätter frihet.

Till att börja med: vill Gud verkligen att vi ska tro att han finns? Om Gud älskar oss tänker vi oss nog spontant att svaret är ja. Vi människor ger ju oss till känna för dem vi älskar. Det vore märkligt om någon säger sig älska en annan samtidigt som han håller sig dold för denne. Tvärtom skulle han nog göra allt för att hon ska lägga märke till honom!

Men om man har en osjälvisk kärlek kan han inte tvinga denne, det ligger i sakens natur. Någon friar och inväntar den andres svar. För människor emellan är detta ofta inget problem, Vi är fria att säga nej eftersom vi människor är jämlika; vi befinner oss på samma plan. (Det kan visserligen uppstå situationer då den ene har svårt att säga nej, men då handlar det just om att det råder stor ojämlikhet mellan parterna.)

Men Gud är skaparen av universum och allting, inklusive varje enskild människa. Gud är dessutom den som ständigt uppehåller oss, i varje andetag är vi beroende av honom. Ojämlikheten är alltså maximal mellan människan och Gud.

Om nu Gud hade uppenbarat sig så tydligt så att alla inser att denne Gud existerar, lika tydligt som marken vi går på, hade vi då haft något val? Är det rimligt att tänka sig en människa säga nej till Gud samtidigt som hon är fullt och fast förvissad om att han finns? Knappast – ställd inför det faktum att Gud finns har man inte längre någon möjlighet att välja om man vill ha med Gud att göra.

Men om nu Gud älskar oss med en osjälvisk kärlek är detta inget han vill, Gud vill inte att vi ska leva i en påtvingad relation med honom vilket skulle bli följden om vi ställdes inför fullbordat faktum. Därför menar jag att för Gud är det viktigaste inte *att* vi tror på Gud utan *varför* vi tror på honom. Enda sättet att säga nej till en allsmäktig Gud är att inte tro att han finns.

Man brukar ju göra skillnad på tro som *tillit* och tro som *försanthållande*, men jag undrar här om den skillnaden är meningsfull. Det är visserligen två olika former av tro, men de hör ihop som två sidor av samma mynt. Bägge formerna förutsätter varandra: man kan inte tro *på* Gud utan att tro *att* han

finns, men det motsatta gäller också: man kan inte tro *att* han finns utan att samtidigt tro *på* honom. Att säga ja eller nej till Gud går helt enkelt inte att skilja från frågan om hans existens,

Därför kan Gud inte uppenbara sig så tydligt att alla tvivel skingras en gång för alla. Gud måste ge oss möjligheten att resonera oss fram till att han inte finns, annars skulle tron på honom inte vara ett fritt val.

Så Gud kan inte uppenbara sig som den allsmäktige, han måste vara precis *lagom* tydlig i sin uppenbarelse av sig själv. Tillräcklig tydlig för att det ska finnas anledning att söka honom men tillräckligt otydlig för att lämna utrymme för att resonera sig fram till att Gud *inte* finns.

I sin allmänna uppenbarelse kommer Gud till oss så här lagom tydligt (eller otydligt), han ger antydningar om sin existens. Vi finner tecken på Gud i skapelsen och i vårt eget inre, och vi kan välja att söka oss fram genom dessa tecken eller avstå.

Det finns ju de som har kommit fram till att Gud nog inte finns, (som den ateistiska organisationen Humanisternas bussreklam löd) eller så är det kanske ingen fråga som de har borrar djupare i – och som är tillfreds ändå. Och den möjligheten måste också finnas om tron på Gud ska vara ett fritt val.

Men i en värld *helt* utan ledtrådar och tecken på Guds existens skulle ingen söka Gud, eftersom ingen skulle komma på tanken att söka det som man inte har en aning om. Att människor söker Gud visar att vi har en viss *förförståelse* om att han finns och vem han är. Gud har planterat in tecken på sin existens i världen och i oss själva, därför är det så många människor som anar att Guds finns.

Schellenbergs tredje proposition lyder: "If a perfectly loving God exists, then no finite person is ever nonresistantly in a state of nonbelief in relation to the proposition that God exists."

Av mitt ovanstående resonemang är det denna del av Schellenbergs argument som är svagheten. En Gud som älskar oss perfekt innebär enligt honom att alla människor, utom de som gör motstånd, kommer att tro på Gud. Och det finns förmodligen de som inte är intresserade av Gud, (de verkar vara ganska många) utan att de för den skull gör aktivt motstånd. Men till skillnad från vad Schellenberg antar, kan Gud alltså ändå inte göra sig så tydlig så att deras tvivel på en gång skingras. Visserligen skulle dessa människor börja "tro", men det blir då en påtvingad tro.

Tobias Bäckström

Litteratur:

Med tanke på tron, Ulf Jonsson, Artos, 2018

The Hiddenness of Gud, Michael C. Rea, Oxford, 2018